

МОДЕЛ
НА НАЦИОНАЛНОТО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ (НВО) ПО
БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА В X КЛАС
ЗА УЧЕБНАТА 2025 – 2026 ГОДИНА

1. Цели на НВО по български език и литература в X клас съгласно чл. 44, ал. 1 от Наредба № 11 за оценяване на резултатите от обучението на учениците:

- диагностика на индивидуалния напредък и на образователните потребности на учениците от X клас;
- установяване на степента на постигане на *отделни* очаквани резултати от обучението по български език и литература, определени в учебната програма за съответния клас от първия гимназиален етап;
- установяване на степента на постигане на *отделни* очаквани резултати от обучението по български език и литература в края на първия гимназиален етап, определени в Държавния образователен стандарт (ДОС) за общообразователна подготовка;
- измерване на степента на постигане на *отделни* компетентности, свързани с четенето с разбиране като част от функционалната грамотност;
- мониторинг на образователния процес за прилагане на политики и мерки, насочени към подобряване на качеството на образованието.

2. Учебно съдържание:

3.1. Системата от задачи по български език цели установяване на степента на постигане на *отделни* очаквани резултати, определени в ДОС за общообразователна подготовка за първия гимназиален етап и в учебните програми за VIII клас, за IX клас и за X клас

<i>Теми от учебното съдържание</i>	<i>Оценявани знания, умения и отношения</i>
• Разговорен, художествен, научен, официално-делови, публицистичен стил • Правописна, пунктуационна и лексикална норма. Граматични норми • Лексикални особености на думата в текста • Активна и пасивна лексика. Пароними • Фразеологично словосъчетание • Залог на глагола • Възприемане, анализ и редактиране на чужд и на собствен текст	• Разграничава видовете функционални стилове (разговорен, художествен, научен, официално-делови, публицистичен). • Търси, извлича, обработва и използва информация от различни информационни източници. • Представа различни видове информация по зададени параметри. • Разпознава езикови особености на текстове, характерни за различните функционални стилове. • Сравнява и анализира проблеми в текстове от различни функционални стилове. • Оценява идеи, тези и аргументи съобразно своя опит. • Познава и прилага книжовноезиковите норми. • Открива и редактира стилно-езикови грешки. • Посочва аргументи или контрааргументи във

	връзка с дадена теза или антитеза за есе по морален или по граждански проблем. • Формулира теза или антитеза по зададена тема за есе по морален или по граждански проблем. • Създава в писмена форма: – резюме на научен текст; – резюме на медиен текст; – заявление; – CV.
--	--

3.2. Системата от задачи по литература цели установяване на степента на постигане на *отделни* очаквани резултати, определени в ДОС за общообразователна подготовка за първи гимназиален етап и в учебните програми за IX клас и за X клас

<i>Теми/автори и творби</i>	<i>Оценявани знания, умения и отношения</i>
Българско възраждане • Из „История славянобългарска“ (Паисий Хилендарски): Предисловие • „Изворът на Белоногата“ (П. Р. Славейков) • „Майце си“, „Моята молитва“, „Хаджи Димитър“, „Обесването на Васил Левски“, „Странник“ (Хр. Ботев) Българската литература от периода от Освобождението до Първата световна война • „Левски“ (Ив. Вазов) • Из „Под игото“: главите „Гост“, „Новата молитва на Марка“, „Пиянство на един народ“ (Ив. Вазов) • Из „Бай Ганьо. Невероятни разкази за един съвременен българин“: „Бай Ганьо се върна от Европа“ (Ал. Константинов) • „Cis moll“ (П. П. Славейков) • „Арменци“, „Две хубави очи“, „В часа на синята мъгла“ (П. Яворов) • „Да се завърнеш...“ (Д. Дебелянов) • „Гераците“ (Елин Пелин) Българската литература от периода между двете световни войни • „Септември“ (Гео Милев) • „Зимни вечери“ (Хр. Смирненски) • „Повест“ (А. Далчев) • „Индже“, „Албена“ (Й. Йовков) • „Писмо“ („Ти помниш ли...“) (Н.	• Различава светогледни идеи, характерни за различни литературни периоди (Българско възраждане, българска литература от Освобождението до Първата световна война, българска литература между двете световни войни и българска литература след Втората световна война), и посочва прилики и разлики помежду им. • Съвързва изучените творби от българската литература с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите в произведенията. • Идентифицира едни и същи мотиви и/или устойчиви сюжети в изучени творби от българската литература. • Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучени творби от българската литература. • Съпоставя с личния си опит интерпретирани в изучените текстове от българската литература ценности и норми, проблеми и конфликти и обосновава позиция по тях. • Посочва аргументи или контрааргументи при изведена теза или антитеза за есе по морален или по граждански проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст. • Формулира теза или антитеза по зададена тема за есе по морален или по граждански проблем, интерпретиран в изучен (откъс от)

Вапцаров) Българската литература от периода след Втората световна война • Из „Тютюн“ (1951 г.): I и XVI глава от I част (Д. Димов) • „Дърво без корен“ (Н. Хайтов) • „Нежната спирала“ (Й. Радичков)	литературен текст. • Създава резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст.
---	--

3. Вид и времетраене:

- равнището на компетентностите се проверява *писмено чрез тест* с общо 21 задачи;
- времетраенето е 90 минути (два слети учебни часа), а за учениците със специални образователни потребности – до 30 минути над определеното време.

4. Видове задачи:

- 13 задачи с избираем отговор;
- 5 задачи с кратък свободен отговор;
- 1 задача за редактиране;
- 1 задача с разширен свободен отговор (формулиране на теза или на антитеза);
- 1 задача за създаване на текст (резюме, заявление или CV).

Примерни задачи

4.1. Задачи с избираем отговор

- **С какво значение е употребена думата лимит в изречението?**
Освен това родителят може да определя лимит на средствата.
 А) ограничение
 Б) приход
 В) разход
 Г) бюджет

4.2. Задачи с кратък свободен отговор

- **В листа за отговори обяснете как в творбата е представен животът в робство и как го възприема странникът.**

4.3. Задача с разширен свободен отговор

- **Формулирайте и запишете в листа за отговори теза на тема *Да имаш или да бъдеш*.**

4.4. Задача за създаване на текст

- **Предайте в резюме съдържанието на текста „Кибертормоз“.**

**Представените задачи не следва да се възприемат като типови задачи, които задължително ще се включват във всеки тестов вариант за НВО в края на X клас. Проверяваните езикови и литературни знания и умения ще са съобразени с отделни очаквани резултати от ДОС за общообразователна подготовка и от учебните програми, като формулировките на съответните тестови задачи предполагат вариативност и няма да следват един и същ типизиран модел.*

5. Оценяване

Оценяването се осъществява по критерии, като всяка тестова задача носи брой точки, съобразен с познавателното равнище, спецификата и трудността ѝ.

Максималният брой точки от изпита е 100 т.